

festivalová recenzia – program pre mladé publikum

NA ZÁPADE NIČ NOVÉ

Divadlo LUDUS

autorka recenzie: Tamara Vajdíková

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia:

22. 6. 2022 v Martine

V zbrani nie je mier

O tom, že vojna je zlá, by v týchto dňoch nemalo byť nikoho ťažké presviedčať, no napriek tomu je to stále viac než potrebné. Vojna je strach o holý ľudský život, vojna sú zlé životné podmienky pre samotných vojakov, aj pre tých, čo ostávajú mimo frontu. Vojna marí každú kedysi vytvorenú túžbu. Inscenácia *Na západe nič nové*, podľa rovnomenného románu Ericha Maria Remarquea, ktorú na festival prinieslo Divadlo LUDUS, nás o tom presviedča dôrazne, no stále nenásilne. Hovorí o zmarených priateľstvách, o zničených nádejach a snoch skupinky mladých chlapcov, ktorí kedysi verili, že budú žiť plnohodnotný život. No potom sa, aby som parafrázovala inscenáciu samotnú, tridsať ľudí na svete rozhodne, že ich nezaujíma osud miliónov ľudí, mužov, ale aj žien, povolaných do prvej svetovej vojny. Tak sa Paul Bäumer a jeho spolužiaci ocitnú na fronte. Skupina hovorí úprimné slová o tom, ako sa tam cíti, čo prežíva a o čo všetko prichádza.

Herci Matúš Kvietik, Šimon Ferstl, Přemysl Boublík, Tomáš Pokorný a Jozef Jurčišin-Kukľa stvárnajú mladých vojakov, ktorých jediným spoločným cieľom je prežiť. Všetci sú plní životného elánu napriek situácii, v ktorej sa ocitli. Svoje postavy kreujú ako citlivých, no predsa silných mladých mužov, schopných snívať, ale aj racionálne uvažovať. Najviac zasnený je Matúš Kvietik v úlohe Paula Bäumera. Je to jemný poet, spisovateľ, dobrý priateľ, ale aj empatický vojak, ktorý sa trápi zlobou sveta. Tomáš Pokorný svoju postavu vytvára ako navonok chamtivého a necitlivého mladého muža, no napokon aj on ukazuje, že je tímový hráč. V inscenácii zaznieva množstvo zborových výstupov a rytmického pochodovania, ktoré často navodzujú dojem, že je na javisku oveľa viac ľudí, než tých päť, na ktorých sa pozeráme. Herci tak pripomínajú *Lidovú suitu I. a II.*, inscenácie, ktoré v roku 1939 uviedol v divadle D známy český režisér Emil František Burian. *Lidové suity* vytvoril ako chór ľudí kričiacich na protest proti druhej svetovej vojne. A aj skupinka hercov z Divadla LUDUS sa stala akousi suitou volajúcou proti začiatku ďalšej ničivej vojny.

Dominantným prvkom scénografie je drevená tabuľa vytvorená z dosiek. Tie je možné skladať a prekladať, čo vytvára efektívnu cestu na vytvorenie rôznych miest deja. Drevo dodáva inscenácii akúsi živosť, teplo či spätosť s prírodou, ktoré ostro kontrastujú s drsným, nehostinným prostredím frontu. Preto sa využíva iba v momentoch, keď sú vojaci v kasárňach, teda v relatívnom bezpečí. Front je zobrazený viacerými spôsobmi. Prvým z nich je projekcia, ktorú premietajú na drevenú tabuľu a je na nej autentický záber z vojny. Z teplej farby dreva sa tak stáva spleť sivočiernych obrazcov. Vďaka možnosti vybrať niektorú z dosiek dokážu herci funkčne vytvoriť napríklad samotný zákop, z ktorého im trčia iba pušky. Druhý spôsob je o čosi kreatívnejší. Pri zobrazení krvavých bojov využili tvorcovia prvky tieňového divadla. Dosky z tabule poukladajú na zem a za nimi je biely priesvitný papier osvetlený zozadu červeným svetlom. Približovaním a vzdáľovaním vytvárajú dojem odlišných vzdialeností a vďaka dvojrozmernosti tieňového divadla môžu explicitne znázorniť aj scény samotného zabíjania. Na záver využívajú okrem červeného svetla aj svetlo modro-žlté, ktoré nápadne pripomína súčasné svetové udalosti.

Škoda len, že inscenácia hovorí iba o mužoch vo vojne, pretože v tej trpia aj ženy. Čo na tom, že to tak hovorí predloha, text by si v dnešnom svete rozhodne zaslúžil aktualizáciu. Zinscenovať román na javisku tak, aby bol vhodný pre tínedžerov a navyše im priniesol aj výpovednú hodnotu, bez ktorej by *Na západe nič nové* jestvovať nemalo, je však rozhodne neľahká úloha. Kamil Žiška sa však pri dramatinizácii a následnej réžii pohral s možnosťou filmového strihu a kolážového stavania mizanscén. Dielo prináša poučenie. Ukazuje hrôzy vojny humánnym, citlivým spôsobom, ktorým dokáže zaujať staršieho, no najmä mladšieho diváka. Nevnučuje názor, ale argumentuje. A veľmi správne. Na koniec si tak dovoľím zacitovať podstatné zvolanie speváka Tomáša Klusa: „Vy hloupí lidé, ve zbrani není mír!“